

[CONSTANTIJN HUYGENS] (DEN HAAG)
AAN JOHANNA DE HERTOGHE VAN OSMAEL [DEN HAAG]
11 MEI 1666
6557

Antwoord op een verloren gegane brief van Johanna de Hertoghe.

Samenvatting: Huygens schrijft Johanna de Hertoghe over de problemen van haar zuster Hester de Hertoghe (in Delft?) met betrekking tot een schutting tussen haar grond en die van een buurman, Jean Barton, burggraaf van Montbas. Hij stelt haar de preludes en sarabandes die hij de afgelopen vier jaar heeft gemaakt desgewenst ter beschikking.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 2, pp. 1287-1288: afschrift (Constantijn Huygens jr.).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, nr. 51, p. 43: onvolledig (<Il reste ... de ces petites relaches.>).
— Worp 6, nr. 6557, p. 190: samenvatting.

Namen: Adam; Jean Barton, burggraaf van Montbas; Eva; Johan de Bye (heer van Albrandswaard); George de Hertoghe van Osmael; Hester de Hertoghe van Osmael; Maria de Hertoghe van Osmael; Karel II (koning van Engeland); Lodewijk XIV (koning van Frankrijk); Mansart.

Glossarium: prélude (prelude); sarabande (sarabande).

Transcriptie

Copie.

¹À Madame d'Albrantsweert.

À La Haye, l'11 May 1666.

Madame,

Je me suis retenu de faire response au commandemens, dont il vous a pleu m'honorer il y a quelques jours, en espérance de rencontrer à qui parler sur les interets de Madame d'Osmael, soit pour les luy veoir appuyer, comme vous faictes, ou pour concerter avec moy les voyes d'accommodemens qu'on pourroit mettre en œuvre. Mais jusques à présent personne ne paroist. La belle interessé-mesme, que j'avoy priée de me faire assister, ne me dit mot. Voulez-vous bien permettre, Madame, que je prenne son silence pour un adveu des raisons que je luy ay produittes? Je vous avoue que je panche volontiers de ce costé-là, et ensuite qu'hier j'appris avec joye que Madame d'Osmael auroit escrit à l'Abisme que, puisqu'il falloit donc cloisonner ensemble, elle estoit contente que la chose fust faicte et la bonne intelligence entretenue. Item que Monsieur vostre frère aurois dit chez la cousine de Monbas: 'Mijn suster leyt daer en maelt. Met die heining kan se niet soo wel heinen als een ander!' Voilà des grands achéminemens à mon repos, qui sertes en ay besoin, après avoir expuisé toute mon haleine à persuader les deux puissans monarques dont vous me faictes une mention si glorieuse.

Je vous rens graces très-humble, Madame, du jugemens charitable[s] qu'il vous plaist d'en faire en ma faveure, comme si c'estois moy et non pas la justice de nostre cause-mesme, qui m'avait faict réuscir. Vous prenez la peine de me louer aussi d'avoir persuadé nombre de femmes. Obligez-moy, s'il vous plaist, de m'en spécifier quelques douzaines. Après tout, je vous diray que, quand vous m'en quoteriez des centaines (à moy misérable orateur, qui n'en connais qu'une), l'argument ne vaudroit rien à me prouver capable de venir à bout de celle avec qui vous me commettez. Faictes-moy justice, Madame, et me dites comme la Samaritaine à nostre

1.. Naam geadresseerde autograaf.

Sauveur: ²‘Seigneur, tu n’as en quoy tirer et les puits est profond.’ Car, sans mentir, je ne cognoy par le fond de l’Abisme, ni n’espère de la connoistre jamais. Notez, s’il vous plaist, que les deux rapports dont je vous ay parlé dessus, me sont venus de sa belle bouche, par quoy vous n’avez à y déférer qu’autant qu’il vous plaira. Elle y en ajouste | 1288 | pourtant un troisiemesme, qui se trouve véritable de bonne fortune. C’est que depuis quelque temps elle a esté obligée de cloisonner de mesme avec un voisin, en ce qu’elle a achepté des héritiers de Mansart, à 100 pas du jardin contentieux, et finalement, que pour monstréer qu’elle ne demanda que ce qui est juste, elle est fort contente que la justice décide le différent. Que voulez-vous, Madame, que j’oppose à de telles armes? Instruisez-moy de grace, et, si vous voulez que je le sois, apprenez-moy à estre persuadeur de femmes, car vous voyez que sans vos informations je n’y entens rien. Die eenen boer willen bedriegen, moet eenen boer metbrengen, et je suis tousjours d’avis, que si Eve, vostre bonne ayeule, eust eu à faire à une autre Ève, elle eust mieux appris qu’elle ne fit avec mon ayeul Adam la bonne doublure que faict fin contre fin.

Il reste en fin, Madame, de nous faire venir nostre partie d’Amersfort, et moyennant cela, et sans cela mesme, vous disposerez tousjours (bien mieux que je ne puis des femmes) de tout ce que j’ay produit de préludes et de sarabandes en quatre années, véritablement laborieuses et où j’ay eu souvent besoin de ces petites relaches. Je vous baise très-humblement les mains, et en vous félicitant de bon cœur du nouvel employ où le mérite de Monsieur vostre mary viene de l’appeller, je demeure constamment,

Madame,

vostre très-humble et très-obéissant serviteur,
[etc.]

Vertaling

Aan mevrouw van ³Albrantsweert.

Den Haag, 11 mei 1666.

Mevrouw,

Ik heb mijn best gedaan om gehoor geven aan de bevelen, waarmee u mij enkele dagen geleden hebt vereerd, in de hoop iemand te ontmoeten met wie ik zou kunnen spreken over de belangen van ⁴mevrouw van Osmael, hetzij om ze te zien ondersteunen, zoals u doet, hetzij om met mij de schikkingen te overwegen, die men in het werk zou kunnen stellen. Maar tot nu toe verscheen er niemand. De schone belanghebbende zelf, aan wie ik had gevraagd mij te willen assisteren, zwijgt in alle talen. U zult willen toestaan, mevrouw, dat ik haar stilzwijgen interpreteer als een erkenning van de redenen die ik haar heb gegeven. Ik beken dat ik graag naar die zijde overhel, en vervolgens dat ik gisteren met vreugde heb vernomen dat mevrouw van Osmael zou hebben geschreven aan de Afgrond [= ⁵Montbas] dat zij, aangezien men dus samen een schutting moet maken, tevreden was dat de zaak was gedaan en de goede verstandhouding bestendig. Ook dat mijnheer uw ⁶broer

2. Jean 4:11: ‘La femme lui dit: ‘*Seigneur, tu n’as pas avec quoy puiser, et le puits est profond*; d’où as-tu donc cette eau vive?’

3. Johanna de Hertoghe was gehuwd met Johan de Bye, heer van Albrantsweert. Worp identificeerde de geadresseerde ten onrechte met Mechteld van Zuylen van Nyeveld, sinds 1644 weduwe van Abraham de Bye, heer van Albrantswaard. Mechteld hertrouwde in 1646 met Gerard van Reede van Renswoude, heer van Bornewal; Huygens zou haar zeker als “mevrouw van Bornewal” hebben aangeschreven. Zij overleed in 1655. Bovendien is de geadresseerde een zuster van “mevrouw van Osmael”. Johanna de Hertoghe is dan de aangewezen oplossing.

4. Hester de Hertoghe van Osmael, de enige van de vier zusters De Hertoghe (de andere zijn Anna, Maria en Johanna), die in 1666 ongehuwd was. Zij noemde zich ook wel vrouwe van Hoogenhuyze. In 1673 leefde zij in Delft, in 1678 in Utrecht. De zusters leefden tot 1658 op Pasgeld (tussen Voorburg en Delft).

5. Zeer waarschijnlijk Jean Barton, burggraaf van Mon[t]bas (1611-1687), kennelijk officier in het Staatse leger? Hij huwde in 1647 met Cornelia de Groot (1611-1687), dochter van Hugo de Groot.

6. George de Hertoghe van Osmael (1630c-1681), in 1656 gehuwd met Maria Susanna Studler van Surck.

bij de ⁷nicht van ⁸Monbas had gezegd: ^L‘Mijn zuster ligt daar en maalt. Met die heining kan ze niet zo goed heinen als een ander!’^J Ziedaar grote vorderingen ten gunste van mijn rust, waar ik zeker veel behoefte aan heb, na geheel buiten adem te zijn geraakt, om de twee machtige ⁹monarchen te overtuigen, van wie u mij op zo glorieuze wijze melding maakt.

Ik dank u nederig, mevrouw, voor het gunstige oordeel dat u daarover tot mijn voordeel heeft willen geven, alsof ik het was en niet de rechtvaardigheid van onze zaak zelf die mij heeft doen slagen. U neemt de moeite mij te prijzen dat ik ook tal van vrouwen heb overtuigd. Doet u mij het genoegen, alstublieft, mij enkele dozijnen ervan nader te noemen. Alles welbeschouwd zal ik u zeggen dat, wanneer u mij er honderdtallen zou opsommen (mij als miserabele redenaar, die er slechts ¹⁰één kent), het argument niets bijdraagt om te bewijzen dat ik in staat zou zijn de ¹¹ene dame die u mij toevertrouwt te overtuigen. Doe mij recht, mevrouw, et zeg mij als de Samaritaanse aan onze Heiland: ¹²‘Here, Gij hebt geen emmer en de put is diep.’ Want, ongelogen, ik ken niet het diepste van de Afgrond, noch heb ik de hoop die eens te kennen. Merk op, alstublieft, dat de twee verslagen die ik u juist heb genoemd me hebben bereikt door ¹³haar fraaie mond, waardoor u er slechts naar hoeft te verwijzen zoveel of zo weinig als u wilt. Zij voegt er toch een derde aan toe, dat werkelijk van een goede fortuin getuigt. Dat is dat sinds enige tijd zij ook is verplicht een afschutting te maken met een buur, voor datgene wat zij van de erfgenamen van Mansart heeft gekocht, op honderd pas van de betwiste tuin, en tenslotte is zij, om te tonen dat zij slechts vroeg hetgeen rechtvaardig is, zeer tevreden dat het gerecht over het geschil zal beslissen. Wat wilt u, mevrouw, dat ik tegenover zulke wapens stel? Instrueer mij alstublieft en als u wilt dat ik dat ben, leer mij dan overtuiger van vrouwen te zijn, want u ziet dat ik zonder uw inlichtingen er niets van begrijp. ‘Wie een boer wil bedriegen, moet een boer meebrengen,’ en ik ben altijd van mening dat, als Eva, uw goede voorouder, met een andere Eva te maken had gehad, zij beter had geweten dat zij niet met mijn voorouder Adam de mooie doublure moest maken die list tegen list stelt.

Ons rest slechts nog, mevrouw, onze ¹⁴relatie uit Amersfoort hier te laten komen, en onderwijl, en zelfs zonder dat, kunt u altijd beschikken (veel beter dan ik over vrouwen) over alles wat ik aan preludes en sarabandes heb geschreven in vier werkelijk zeer drukke jaren, gedurende welke ik dikwijls behoefte heb gehad aan deze kleine verpozingen.

Ik kus u nederig de hand, terwijl ik u van harte gelukwens met de nieuwe betrekking, waarheen mijnheer uw ¹⁵echtgenoot is geroepen op grond van zijn verdiensten, en ik blijf voortdurend,

mevrouw,

uw nederige en gehoorzame dienaar,
[enz.]

7. Zou een van de dochters van Willem de Groot kunnen zijn.

8. Jean Barton.

9. Lodewijk XIV en Karel II?

10. Johanna de Hertoghe, de geadresseerde zelf?

11. Hester de Hertoghe?

12. Johannes 4:11: ‘Zij zeide tot Hem: “Here, Gij hebt geen emmer en de put is diep; hoe komt gij dan aan het levende water?”’

13. Hester de Hertoghe.

14. Maria de Hertoghe van Orsmael, die in 1655 huwde met Hendrick van Schaeck, burgemeester van Amersfoort

15. Johan de Bye was in 1666 tot hofmeester van Willem III benoemd..